

Prikazi, ocjene

Marijana Kresić i Mia Batinić: *Modalpartikeln: Deutsch im Vergleich mit dem Kroatischen und Englischen / Modalne čestice: njemački jezik u usporedbi s hrvatskim i engleskim*

Sveučilište u Zadru, Zadar, 2014. godina, 253 stranice

Čestice kao sinsemantične i nepromjenjive riječi koje izražavaju subjektivne i situacijske aspekte komunikacijske interakcije često predstavljaju izazov profesorima i nastavnicima koji podučavaju ne samo njemački ili engleski nego i hrvatski jezik, ali i prevoditeljima prilikom odabira najboljeg i najprimjerenijeg ekvivalenta. Ovo je prva knjiga koja sustavno obrađuje modalne čestice uz usporednu analizu njemačkoga i hrvatskoga jezika upotpunjena primjerima iz korpusa engleskoga jezika. S obzirom na obrađivanu tematiku, i knjiga je napisana dvojezično. Stranice su podijeljene u dva stupca: lijevi je stupac na njemačkome, a desni na hrvatskome jeziku. Knjiga se sastoji od *Predgovora* (str. 9–10) i sljedećih pet poglavlja: *Teorijski dio* (str. 11–23), *Upute za uporabu* (str. 25–51), *Glavni dio: leksikon* (str. 53–231), *Kazalo čestica* (str. 233–239) i *Prilog* (str. 241–249). Na kraju se nalazi *Popis literature* (str. 251–253) s internetskim izvorima.

Kako stoji i u predgovoru, leksikon koji čini središnji dio ove knjige sastavljen je u sklopu projekta *Transfer kao strategija učenja stranih jezika*, koji se od siječnja 2010. do lipnja 2013. godine provodio na Odjelu za lingvistiku Sveučilišta u Zadru. Voditeljica projekta bila je autorica knjige, Marijana Kresić, a suautorica, Mia Batinić, radila je kao znanstvena novakinja na spomenutom projektu. Leksikon je izrađen u suradnji s Franziskom Schäfer, koja je diplomirala funkcionalnu i primijenjenu lingvistiku na Sveučilištu Leibniz u Hannoveru i radila na opisu natuknica.

U *Teorijskome dijelu* autorice navode pitanja na koja leksikon daje odgovore: Koja je funkcija i značenje određene njemačke modalne čestice? Koja je njezina istovrijednica u hrvatskome jeziku? Kako se one prevode na engleski jezik? Kako se i kada upotrebljavaju njemačke i hrvatske modalne čestice? Osim toga, definiraju cilj ovoga rada: sustavan opis značenja njemačkih i hrvatskih modalnih čestica polazeći od konteksta njihove uporabe kako bi se prevladali mogući problemi pri odabiru odgovarajuće čestice, bilo u pisanome jeziku i usmenoj komunikaciji ili u prevodenju. Autorice ističu kako je općepoznato da njemački jezik obiluje modalnim česticama, no korpusne analize koje su provele tijekom sastavljanja leksikona pokazale su da su modalne čestice čak i brojnije u hrvatskome. U ovome su dijelu predstavljene njemačke i hrvatske modalne čestice uz odgovarajuće definicije i navedeni kriteriji koji su bili polazište u ovome radu: »ova se kategorija riječi određuje na temelju njezine univerzalne semantičke funkcije. Osnovnomu semantičkom kriteriju dodaju se morfološki i sintaktički kriteriji koji su jezično specifični«. Također se navode izvori i oblici komunikacije u kojima se modalne čestice najčešće pojavljuju. Tako je to u hr-

vatskome slučaj u usmenodijaloškoj komunikaciji, ali i u pisanim oblicima bliskim dijaloškoj interakciji: u novinskim tekstovima, posebice u intervjuima, te na internetu (blogovi, forumi, brbljaonice). U ovome dijelu govori se i o raznim strategijama koje nalazimo u različitim jezicima za postizanje jednake funkcije kakvu imaju modalne čestice, kao što su uporaba glagolskih načina, rečeničnih vrsta, sintaktičkih konstrukcija, frazeoloških izraza ili intonacije. Spominju se i moguće kombinacije čestica, što se potkrepljuje primjerima iz korištenih korpusa. Na kraju ovoga dijela navedene su zajedničke značajke njemačkih i hrvatskih modalnih čestica, ali i njihova razlikovna obilježja.

U *Uputama za uporabu* izložena je struktura leksikona i leksikografskih članaka. Na prvome je mjestu njemačka natuknica, slijedi hrvatska, a posljednja je engleska natuknica. Budući da se značenje modalne čestice djelomično mijenja ovisno o vrsti rečenice, u leksikonu se uz njemačku modalnu česticu u određenoj vrsti rečenice nalaze hrvatski ekvivalenti, a zatim i engleski prijevodni ekvivalenti. Leksikografski su članci podijeljeni u osam polja, od kojih su sva polja, osim osmog, ustrojena na isti način. U prvome se polju navode lema ili natuknica, vrsta rečenice i govorni čin, u drugome je polju stručni termin kojim se definira temeljno značenje modalne čestice, u trećemu su polju homonimni oblici modalne čestice kojima se ukazuje na to da je moguće da određeni oblik pripada i drugoj vrsti riječi, u četvrtome se polju definiraju morfosintaktička obilježja natuknice, u petome se polju opisuje kontekst uporabe modalne čestice, u šestome se polju navodi parafraza značenja, dok je u sedmome polju primjer iz korpusa. Osmo se polje odnosi samo na njemačke natuknice i u njemu se nalaze istoznačnice ili blisko značnice. Engleskim su natuknicama pridružena samo tri polja: u prvome je navedena njemačka modalna čestica u određenoj vrsti rečenica, u drugome opis engleske konstrukcije i funkcije, dok se u trećemu polju daje primjer iz korpusa. U ovome se dijelu spominju i korpusi kojima su se autorice služile prilikom izrade vlastitoga korpusa. Za njemački su jezik rabile potkorpuse digitalnoga rječnika njemačkoga jezika *Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache* (DWDS) i korpus televizijskih razgovora *Gespräche im Fernsehen* (GF) iz baze podataka govorenoga njemačkog jezika (*Datenbank Gesprochenes Deutsch*). Od dodatnih se izvora navode jedno književno djelo i jedna popularno-znanstvena knjiga. Za hrvatski su se jezik autorice koristile razgovorima iz televizijskih emisija (talk showa *Osmi kat*), novinskim tekstovima, književnim djelima i raspravama s internet-skih foruma. Od hrvatskih korpusa koristile su se *Hrvatskim jezičnim korpusom*. Primjeri za engleske natuknice prikupljeni su iz razgovora, radijskih i televizijskih emisija, filmova, novinskih tekstova i književnih djela.

Glavni dio knjige čini leksikon modalnih čestica. Obradene su sljedeće njemačke čestice: *aber, auch, bloß, denn, doch, eben, eigentlich, einfach, etwa, gleich, halt, ja, mal, nur, ruhig, schon, vielleicht* i *wohl* na način kako je obrazloženo u *Uputama za uporabu*. Valja napomenuti da su posebno prikazane kombinacije modalnih čestica koje se sastoje od dviju čestica, primjerice *aber auch, denn bloß, denn vielleicht* ili *schon gleich*. U hrvatskim se natuknicama pojavljuju primjeri i ekvivalenti poput: *ama, bar(em), baš, eto, hajde, ono,*

samo, zapravo, ali i »dvočlane« i »tročlane« kombinacije: ma daj, mirne duše, ta uopće ili po svoj prilici.

U kazalu čestica nalaze se i sadržajno kazalo njemačkih i hrvatskih natuknica i pregledno abecedno kazalo uz broj stranice na kojima se pojedina čestica, odnosno natuknica, spominje. U prilogu je naveden popis korištenih korpusa i potkorpusa.

Ova knjiga pruža vrlo detaljan i iscrpan lingvistički opis vrste riječi koja se često zapostavlja u udžbenicima i priručnicima, ali koja je dugo bila zapostavljena i u jezikoslovnim istraživanjima. Sustavan pregled modalnih čestica potkrijepljen odgovarajućim primjerima iz raznovrsnih korpusa može poslužiti u sastavljanju nastavnih materijala, ali i kao ishodište i poticaj za bavljenje drugim vrstama čestica. Uz knjigu dolazi i CD s »ozvučenim dijalozima i vježbama«, koji će nesumnjivo pronaći primjenu u nastavi njemačkoga i hrvatskoga jezika. Ovu knjigu možemo smatrati i jezikoslovnim radom i leksikonom i udžbenikom, a time je u svakome slučaju ispunila cilj koji su navele autorice. Iako je naglasak na usporedbi njemačkih i hrvatskih modalnih čestica, engleski primjeri i ekvivalenti upotpunjuju analizu te će zasigurno biti koristan priručnik prevoditeljima, studentima, profesorima i filozofima i izvan germanističkih i kroatističkih krugova.

Aleksandra Šćukanec